

BÀI 5

TRÒ CHUYỆN CÙNG THIÊN NHIÊN

TRI THỨC TIẾNG VIỆT VÀ THỰC HÀNH TIẾNG VIỆT
ẨN DỤ, HOÁN DỤ

I. Tri thức tiếng Việt

PPTT	Ẩn dụ	Hoán dụ
Định nghĩa	Gọi tên sự vật, hiện tượng này bằng tên sự vật hiện tượng khác.	Gọi tên sự vật, hiện tượng này bằng tên sự vật hiện tượng khác.
Cơ chế hoạt động	Dựa trên <u>nét tương đồng</u> với nó	Dựa trên <u>quan hệ gần gũi</u> với nó
Tác dụng	Làm tăng sức gợi hình, gợi cảm cho sự diễn đạt.	Làm tăng sức gợi hình, gợi cảm cho sự diễn đạt

II. Thực hành tiếng Việt

Học sinh kết hợp đọc yêu cầu SGK và hoàn thành phiếu học tập bên dưới.

VĂN BẢN ĐỌC MỞ RỘNG THEO ĐẶC TRƯNG THỂ LOẠI
MỘT NĂM Ở TIỂU HỌC
(Trích “Hồi kí Nguyễn Hiến Lê”)
--Nguyễn Hiến Lê--

I. Trải nghiệm cùng văn bản.

- Tác giả:** Nguyễn Hiến Lê
- Đọc văn bản**
- Tìm hiểu văn bản**
 - Thể loại: hồi kí.
 - Bố cục: Gồm 3 phần
 - Phần 1: Từ đầu ... “*phòng ở trước bụng*” → Mẹ trong hồi ức.
 - Phần 2: Tiếp ... “*đổi cuối khác*” → Những kỉ niệm một năm ở tiểu học.
 - Phần 3: Còn lại → Cảm xúc và suy nghĩ của tác giả.

II. Suy ngẫm và phản hồi.

1. Hình ảnh mẹ trong hồi ức

- Chi tiết:
 - + Đi từ sáng sớm, tối mịt mới về
 - + Không biết chữ
 - + Đầu năm đưa tiền mua sách vở, cuối năm hỏi có được lên lớp không
 - + Mẹ có có ruột tượng dài, đựng xu đồng và trinh
 - NT: kể kết hợp với tả
- Hình ảnh người mẹ ít học, lam lũ, vất vả.

2. Những kỉ niệm của một năm ở tiểu học

Thời điểm	Kỉ niệm
Ngày đi học	Đi học đều, không trốn buổi nào nhưng đi sớm, về trễ.
Mỗi tối	+ Chơi ở cột đồng hồ, giữa ngã năm, bên bờ sông + Ra bờ sông leo lên những đồng hàng, hóng gió + Về nhà lúc có tiếng rao “bánh giày, bánh giò”
Ngày nghỉ:	+ Ra ngõ, ra Bờ Sông chơi với trẻ con trong xóm. + Lấy truyện Thạch Sanh, Phạm Công Cúc Hoa của bố, ngồi đọc cho cả bọn nghe.
Mùa đông	Đọc truyện Tàu cho cả nhà trong, nhà ngoài nghe

3. Những suy ngẫm hiện tại

- Đáng tiếc: bỏ phí việc học.
- Được lợi một chút: chạy nhảy nhanh nhẹn hơn, sống giản dị, tự nhiên hơn, hiểu biết trẻ bình dân hơn.

III. Tổng kết

1. Nội dung

- Tái hiện những kỉ niệm đẹp đẽ, hồn nhiên, rực rỡ của một cậu bé tinh nghịch trong một năm học tiểu học.
- Suy ngẫm của nhân vật về những được và mất qua những kỉ niệm đó.

2. Ý nghĩa: Trân trọng những kỉ niệm đẹp thuở ấu thơ.

3. Nghệ thuật

- Ngôi kể thứ nhất.
- Kết hợp kể và tả
- Sử dụng các từ ngữ giàu giá trị gợi hình gợi cảm: từ láy, động từ, tính từ.

PHIẾU HỌC TẬP TUẦN 16
TRI THỨC TIẾNG VIỆT VÀ THỰC HÀNH TIẾNG VIỆT
ẨN DỤ, HOÁN DỤ

Bài tập 1:

- Tìm một câu văn có sử dụng biện pháp so sánh và một câu có sử dụng biện pháp ẩn dụ trong bài “Lao xao ngày hè”?
- Chỉ ra điểm giống và khác nhau giữa các biện pháp tu từ?

	So sánh	Ẩn dụ
Câu văn		
Điểm giống		
Điểm khác		

Bài tập 2: Đọc đoạn văn và điền đáp án vào bảng sau

Biện pháp ẩn dụ có trong đoạn văn	
Nét tương đồng giữa các sự vật, hiện tượng được so sánh ngầm với nhau	
Tác dụng	

Bài tập 3, 4, 6: Xác định biện pháp tu từ và dấu hiệu nhận biết

Ví dụ	BPTT	Dấu hiệu nhận biết
3a. Cả làng xóm hình như (...)		
3b. Sau nhà có hai đống ong “sây” lắm.		
3c. thành phố phải dùng những xe bò kéo		
3d. đọc truyện Tàu cho cả nhà trong (...), nhà ngoài (...)		
4. “Trầu ơi, hãy tỉnh lại/ Mở <u>mắt xanh</u> ra nào”		

6. Đã ngủ rồi hả trâu? Tao đã đi ngủ đâu Mà trâu mày đã ngủ.		
--	--	--

Viết ngắn:

1. Yêu cầu: Viết đoạn văn ngắn (từ 150- 200 chữ) nói về một đặc điểm riêng của một cây hoa hoặc một con vật yêu thích. Trong đó có sử dụng ít nhất 1 biện pháp nhân hóa, 1 ẩn dụ và 1 hoán dụ.

2. Hình thức làm: Học sinh hoàn thành đoạn văn và nộp lên trang web: lophoc.hcm.edu.vn

• *Lưu ý:* Một số tiêu chí đánh giá sản phẩm

Tiêu chí	Đạt/Không đạt
Nội dung: - Viết về một đặc điểm riêng của một cây hoa hoặc một con vật yêu thích. - Có sử dụng ít nhất 1 biện pháp nhân hóa, 1 ẩn dụ và 1 hoán dụ.	
Hình thức: đoạn văn từ 150 – 200 chữ	
Lỗi chính tả, ngữ pháp: Ví dụ: Thiếu chủ ngữ, vị ngữ khiến câu trở nên khó hiểu hoặc vô nghĩa.	

VĂN BẢN ĐỌC MỞ RỘNG THEO ĐẶC TRƯNG THỂ LOẠI

MỘT NĂM Ở TIỂU HỌC

(Trích “Hồi kí Nguyễn Hiến Lê”)

--Nguyễn Hiến Lê--

Yêu cầu: Lựa chọn từ thích hợp trong các từ (*ấu thơ, tác giả, miêu tả, nghị luận, kể, quê hương, thứ nhất, nhân vật chính*) để điền vào dấu ...

- Một năm ở Tiểu học kể lại chuỗi sự việc mà tác giả là chính người ...
- Đó là những sự việc có thật diễn ra tại ... gắn với quãng đời ... của ...
- Nhân vật xưng “tôi”, người kể chuyện ngôi ... là ... trong tác phẩm và là hình bóng của tác giả Nguyễn Hiến Lê ngoài đời.
- Văn bản có sự kết hợp giữa kể chuyện với ... và ...